

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 19 februari 1902, kl. 11 f. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, angående skrifvelse till Konungen i fråga om afskaffande af de s. k. förberedande examina såsom villkor för rätten att aflägga juridiska examina.

Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 får härmed afgifva yttrande i anledning af till utskottet hänvisade motionen n:o 27 inom Första Kammarerna af herr *Trygger*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om afskaffande af de s. k. förberedande examina såsom villkor för rätten att aflägga juridiska examina.

I denna motion hemställer herr *Trygger*, att Riksdagen ville i skrifvelse till Konungen i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom villkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas, och anför han till stöd för detta förslag följande:

»Att det fordras ett visst mått af s. k. allmänbildning, olika i olika fall, för att kunna med framgång bedriva fackstudier, är obestridligt. Lika visst är emellertid, att man måste se till, att fordringarne på denna grundläggande allmänbildning icke ställas så höga, att de medföra ett inkräktande på den tid, som bör tillkomma fackstudierna. Låter man ynglingen allt för länge syssla med studier i ämnen, som icke ingå i hans blifvande fackutbildning, ödslar man bort för honom en dyrbar ungdomstid, samtidigt med att man löper risken att minska hans förmåga af ett allvarligt fackstudium såsom grundval för hans blifvande lifsarbete.

Jag tror ej, att jag går för långt, då jag påstår, att i vårt land allmänbildningen skattas för högt och fackbildningen för lågt, samt att i

följd häraf vårt undervisningsväsende tillgodoser den förra på den senares bekostnad. Äfven vid utbildningen af våra blifvande jurister har en dylik felaktig uppfattning gjort sig gällande, och det är härå jag ber att nu få rigta uppmärksamheten.

Som bekant fordrar man af en yngling, som godkänts i mogenhets-examen, såsom vilkor för inträde i juridisk fakultet, att han aflagt en ytterligare examen i icke-juridiska ämnen. Sålunda är det stadgadt, att rätten att aflägga examen till rikets rättegångsverk, den s. k. hofrätts-examen, eller examen till Kongl. Maj:ts kansli är beroende på att förberedande examen förut aflagts inför filosofiska fakultetens lärare i ämnena latin, franska, historia, statskunskap samt filosofisk rätts- och samhällslära. För att få taga juris kandidat-examen fordras en förberedande examen i latin, teoretisk filosofi, praktisk filosofi, historia, statistik och matematik. Frågar man emellertid, hvartill dessa förberedande examina tjena, så bör enligt min mening svaret blifva, att de tjena till föga annat än att beröfva den blifvande juristen tid och penningar samt understundom nöta bort en del af det intresse, hvarmed han, frigjord från skolans mångläseri, eljest skulle hafva egnat sig åt de juridiska studierna. Men kanske invänder man, att de föreskrifna studierna i ofvan nämnda humanistiska ämnen äro nödvändiga förutsättningar för ett framgångsrikt juridiskt studium. En granskning af de stadgade ämnena torde gifva denna invändning dess rigtiga bemötande.

Sålunda synes det uppenbart, att, om den blifvande hofrättisten icke behöfver ökade insigter i matematik, den blifvande juris kandidaten ej heller kan vara i behof deraf, liksom ock att, om den senare ej behöfver ökade insigter i franska språket, detta ej heller kan vara nödvändigt för den förre. Ett liknande resonnement är ock tillämpligt med afseende på ämnet teoretisk filosofi. Beträffande åter de ämnen, som äro gemensamma för de båda förberedande examina, latin, historia, statskunskap och praktisk filosofi, äro de båda sistnämnda obehöfliga, enär de ingå i de juridiska ämnena statsrätt och juridisk encyklopedi, och de båda förra behöfva ej drifvas utöfver hvad som fordras för betyget godkänd i mogenhetsexamen — om så mycket i latin verkligen bör fordras, ett spörsmål, som kanske ännu ej är moget för sin lösning.

Att den blifvande vetenskapsmannen kan behöfva göra studier icke blott i nu nämnda, utan äfven i andra humanistiska ämnen, erkännes villigt, men för att förmå honom härtill erfordras tydligen ej några examensföreskrifter.

Åtskilligt af hvad jag nu uttalat har icke varit främmande äfven för andra med den juridiska undervisningen förtrogna personer, något som framgår af följande. Sedan Upsala juridiska fakultet år 1891 i framställning till Kongl. Maj:t väckt förslag om förändrade bestämmelser angående de juridiska universitetsexamina m. m., enligt hvilket förslag juris kandidatexamen skulle ersätta den s. k. hofrättsexamen och i vissa fall examen till Kongl. Maj:ts kansli, samt tillfälle beredts fakulteten att yttra sig öfver hvad det större akademiska konsistoriet i Lund och dervarande juridiska fakultet anfört och föreslagit såväl i öfrigt som särskildt angående ombildning af den förberedande examen inför filosofiska fakulteten, förklarade Upsala juridiska fakultets flertal (fem af sju medlemmar) sig anse, att någon sådan examen ej vore behöflig eller ens lämplig.

Detta fakultetens uttalande i förevarande ämne — liksom dess förslag angående förändrad anordning af de juridiska examina — är ännu beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. I den förhoppning, att Kongl. Maj:t skall skänka frågan en större uppmärksamhet, i fall Riksdagen anser sig kunna godkänna den tanke, som ligger bakom krafvet på afskaffandet af ifrågasvarande förberedande examina, vågar jag hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas.»

Redan den 23 december 1881 uttalade inom Upsala juridiska fakultet dåvarande professorn Afzelius, med hvilken professorn Hagströmer instämde och professorn Nordling i hufvudsak var ense, att för rätten att aflägga juris kandidatexamen — hvilken enligt fakultetens mening skulle jemväl ersätta den s. k. hofrättsexamen — borde fordras endast betyg om godkända insigter i mogenhetsexamen i ämnena latin, historia och filosofisk propedeutik samt en förberedande pröfning vid universitetet i rätts- och samhällslära samt fornsvenska, hvilken pröfning emellertid lämpligast verkställdes icke af filosofiska fakultetens lärare utan af lärare inom juridiska fakulteten.

Denna fråga kom under Riksdagens behandling genom en af herr S. Wieselgren i Andra Kammaran år 1882 väckt motion, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om »revision af de stadgar, som röra det akademiska examensväsendet, i sådan syftning att filosofie kandidatexamen upphör att vara vilkor för rätt att aflägga licentiatexamen i filosofiska fakulteten samt att de för teologiska och juridiska lärdoms- och

embetsexamina, för medicinska lärdomsexamina samt för kansliexamen nu stadgade förberedande pröfningar må varda afskaffade». Andra Kammarens första tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisats, hemställde, hvad de förberedande examina för inträde i teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna beträffade, att »Andra Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes i samband med pröfningen af möjligen uppkommande fråga om de allmänna läroverkens ombildning taga i öfvervägande, huruvida nämnda preliminär-examina må kunna upphävas eller inskränkas». I motiveringen till denna hemställan åberopar utskottet i fråga om de förberedande examina för inträde i juridisk fakultet ofvannämnda af professorn Afzelius afgifna, af professorn Hagströmer biträdda yttrande.

Andra Kammaren biföll utskottets ifrågavarande hemställan, men Första Kammarens första tillfälliga utskott, till hvars behandling frågan derefter hänvisades, kom till det resultat, att utskottet, under åberopande af att de frågor, hvilka motionären gjort till föremål för sin framställning, redan före Riksdagens början tillvunnit sig Kongl. Maj:ts egen uppmärksamhet och framkallat nådiga föreskrifter för ärendets utredande, och ärendet således utan allt behof af någon Riksdagens underdåniga anhållan komme att underkastas den sorgfälliga och mångsidiga ompröfning, som frågans ovedersägligt stora vikt och grannliga beskaffenhet kräfde, hemställde, att kammaren icke måtte biträda det beslut Andra Kammaren för dess del i förevarande ärende fattat. Hvad utskottet föreslagit blef Första Kammarens beslut, och hade Riksdagen följaktligen öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t initiativet i denna fråga.

Densamma kom derefter under universitetsmyndigheternas handläggning, då Kongl. Maj:t infordrade deras utlåtande angående examensväsendet inom de filosofiska fakulteterna. Vid den juridiska fakultetens behandling af detta ärende 1889 afstyrkte professorerna Trygger och Hagströmer bibehållandet af en förberedande universitetsexamen i ämnen tillhörande filosofiska fakulteten såsom förutsättning för bedrifvandet af juridiska studier, och 1892 yttrar den juridiska fakulteten i Lund, att den förberedande examen borde ombildas och inskränkas. Samma år uttala uti den juridiska fakulteten i Upsala 5 af professorerna mot 2, att de anse att någon sådan examen ej vore behöflig eller ens lämplig.

1894 säger sig universitetskanslern icke vilja motsätta sig borttagandet af förberedande examina, med vilkor af att betyget godkänd fordras för vissa ämnen uti mogenhetsexamen, och ett liknande uttalande göres

1895 af flertalet af i examensfrågan tillkallade sakkunnige, såsom herrar Themptander, Forssell, v. Steyern m. fl.

Utskottet anser i allmänhet, att studietiden för den blifvande fackmannen bör minskas, så att han tidigare och med bibehållen kraft och intresse kommer ut i det praktiska lifvet. När därför nya nödvändiga studier tillkomma, särskildt på de sociala områdena, måste man se till, att annat borttages. Den grundläggande allmänbildning, som utvisas genom mogenhetsexamen, synes med skäl kunna betraktas som tillräcklig.

Derigenom kommer man vid universitetet omedelbart in på fackstudiet, som då kunde bedrivas med mera intresse och intensitet, och skulle något ämne, som nu tillhör förberedande examen, vara alldeles nödvändigt för fackstudiets bedrivande, så finge det ingå uti fackexamen.

Hvad nu beträffar de tvenne olika förberedande examina till de särskilda juridiska examina, anser utskottet, att motionären visat obehöfligheten af de der förekommande examensämnen i och för de juridiska studierna, samt instämmer således med honom, dock under förutsättning, dels att härigenom den juridiska kursen i sin helhet förkortas med den tid, som den förberedande examen för närvarande tager i anspråk, dels ock att det för rätten att aflägga de juridiska examina fordras uti mogenhets- eller kompletteringsexamen betyget godkänd uti vissa grundläggande ämnen; något som blifver desto mera nödvändigt, i den mån valfrihet ut af ämnen i mogenhetsexamen kan blifva utsträckt.

Med stöd af det sålunda anförda hemställer utskottet,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas.

Stockholm den 19 februari 1902.

På utskottets vägnar:

HJ. PALMSTIERNA.

Herr *von Friesen* har begärt få antecknadt, att han på grund af sjukdom icke deltagit i frågans slutbehandling.
